

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Мішустін Владислав Володимирович, 1995 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2019 році закінчив Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Право» та здобув ступінь вищої освіти «магістр», ад'юнкт 4 курсу денної форми здобуття освіти Донецького державного університету внутрішніх справ, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 27 травня 2026 року № 233, у складі:

голови разової

спеціалізованої вченої ради:

Олексій ОДЕРІЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процес та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Ольга ЛИТВИНЕНКО, доктор філософії з права, доцент, заступник декана факультету з освітньої та науково-дослідної діяльності факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Олександр ГРУЗДЬ, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Тетяна ВОЛОШАНІВСЬКА, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін, Одеський державний університет внутрішніх справ;

Олена МАКАРОВА, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістики та судової експертології навчально-наукового інституту № 1, Харківський національний університет внутрішніх справ,

на засіданні 30 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Владиславу МІШУСТІНУ на підставі публічного захисту дисертації «Методика розслідування масових заворушень» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Сергій ВІТВИЦЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор заслужений юрист України, ректор, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, отримано нові наукові результати на основі вивчення теоретичних і практичних положень методики розслідування масових заворушень.

Так, уперше:

- обставини, що підлягають встановленню, викладено у вигляді алгоритму залежно від етапу досудового розслідування: 1) на етапі отримання повідомлення про кримінальне правопорушення або інші події встановлюються обставини, що характеризують подію кримінального правопорушення (які протиправні дії вчинено; чи має протиправне діяння ознаки злочину, передбаченого ст. 294 КК України) та обставини, що характеризують обстановку вчинення злочину (час, місце); 2) на початковому етапі розслідування встановлюються: обставини, що характеризують особу злочинця (характеристика особи злочинця, його дані та ознаки; наявність організатора масових заворушень; дії кожного із учасників масових заворушень; організований характер вчинення масових заворушень); обставини, що характеризують суб'єктивну сторону злочину (мотив; мета; умисел); обставини, що характеризують спосіб вчинення злочину (підготовка; механізм вчинення злочину; приховування протиправних дій; використання зброї та інших предметів як зброї; знаряддя і засоби вчинення злочину); обставини, що характеризують наслідки злочину (відомості про потерпілих осіб; характер негативних наслідків масових заворушень (матеріальна, моральна або фізична шкода); 3) на подальшому етапі встановлюються обставини, які впливають на кримінальну відповідальність особи (обставини, які обтяжують покарання; обставини, які пом'якшують покарання або виключають кримінальну відповідальність; визнання вини);

- в контексті методики розслідування масових заворушень виокремлено тактичні завдання, які полягають у з'ясуванні обставин вчинення масових заворушень: 1) встановити місце, час та обставини масових заворушень; 2) виявити та вилучити знаряддя та засоби, сліди злочину, речі та предмети зі слідами злочину; 3) встановити свідків та потерпілих, отримати від них показання щодо обставин масових заворушень та їх наслідків; 4) встановити та

затримати осіб, причетних до вчинення масових заворушень; 5) отримати фактичні дані, що свідчать про організованість масових заворушень, характер спілкування між учасниками, спосіб підтримання зв'язку та розмежування функцій і завдань між злочинцями; 6) встановити мету масових заворушень; 7) з'ясувати факт попередньої підготовки до масових заворушень; 8) з'ясувати характер негативних наслідків масових заворушень (матеріальна, моральна або фізична шкода);

- запропоновано застосування сучасних засобів криміналістичної техніки – 3D сканування з метою виготовлення 3D моделей, а також можливостей безпілотних літальних апаратів з метою проведення фото- та відеофіксації. Встановлено, що 3D сканування місця події та окремих його об'єктів дозволяє виготовити 3D модель, яка в повній мірі відображає характеристики та параметри об'єктів огляду, їх взаємне розміщення, ознаки та будову. Створення 3D моделей місцевості сприяє об'єктивному і точному відображенню обстановки, детальній фіксації розташування об'єктів, слідів та ознак руйнувань, пошкоджень, вибухів, підпалів, а також забезпечує можливість його подальшого перегляду та аналізу слідчими та учасниками СОГ, перевірці отриманої у ході розслідування інформації;

- розроблено типовий план допиту свідків під час розслідування масових заворушень, який охоплює такі відомості: 1) анкетні дані допитуваної особи; 2) інформація щодо присутності свідка на місці вчинення масових заворушень; 3) інформація, що характеризує подію масових заворушень; 4) інформація щодо осіб, які брали участь у масових заворушеннях; 5) інформація щодо наслідків масових заворушень;

удосконалено:

- поняття «масові заворушення» та ознаки масових заворушень, до яких належать: 1) масовий характер – участь у масових заворушеннях значної кількості осіб – натовпу (від десятків до сотень і тисяч осіб) серед яких є активні учасники масових заворушень, які характеризуються особливою агресивністю та зухвалістю; 2) масові заворушення є результатом активних, безконтрольних та умисних дій натовпу, що спрямовані на порушення громадської безпеки і порядку та умисного вчинення кримінальних правопорушень; 3) грубе порушення громадської безпеки, що загрожує життю і здоров'ю осіб, вчинення насильства над особою; 4) порушення громадського порядку, що супроводжується активними протиправними діями натовпу у вигляді погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель або споруд, опору представникам державної влади; 5) об'єктом посягання масових заворушень є суспільні відносини, що гарантують безпеку життю і здоров'ю людей, нормальне функціонування органів державної влади, дотримання прав і свобод громадян; 6) значна суспільна небезпека масових заворушень полягає у вчиненні протиправних дій агресивним натовпом із застосуванням зброї або предметів, які можуть бути використані як зброя з метою вчинення насильства над особою, завдання тілесних ушкоджень, а також здійснення погромів, підпалів та пошкоджень, що несе загрозу для життя і здоров'я людей; 7) масові заворушення

призводять до тяжких та особливо тяжких наслідків у вигляді насильства над особою, завдання тілесних ушкоджень та загибелі людей.

- механізм вчинення масових заворушень – це складний динамічний процес, що охоплює комплекс дій злочинців щодо організації та підготовки масових заворушень (їх безпосереднього вчинення та приховування у вигляді протидії розслідуванню, заперечення участі та причетності до масових заворушень), а також взаємодія із потерпілими та вплив навколишньої обставин на вчинення масових заворушень. До механізму масових заворушень віднесено: 1) дії злочинців (комплекс дій з підготовки, вчинення, приховування масових заворушень та протидії розслідуванню); 2) дії потерпілих (взаємодія потерпілого зі злочинцем); 3) вплив навколишніх обставин та умов на вчинення масових заворушень.

- типові слідчі ситуації під час розслідування масових заворушень: 1) отримано інформацію з оперативних джерел про планування та організацію масових заворушень, проведення підготовки до їх вчинення; 2) отримано інформацію про вчинення масових заворушень, але на момент прибуття слідчо-оперативної групи протиправні дії припинено, учасники заворушень відсутні на місці події; 3) отримано інформацію про те, що мирне зібрання громадян (мітинг, демонстрація, похід, спортивний захід), про яке завчасно повідомлено органи державної влади переросло у масове заворушення; 4) отримано інформацію про початок масових заворушень, яким передувало вчинення кримінального правопорушення або конфліктна ситуація;

дістало подальшого розвитку:

- типові способи вчинення масових заворушень: 1) організація масових заворушень (створення сприятливих умов для зібрання людей та наростання конфлікту, розповсюдження інформації для провокування масових заворушень; попередня підготовка, підбір учасників та розмежування функцій і завдань між ними; пошук або виготовлення знарядь та засобів; провокація натовпу до вчинення злочинних дій); 2) активні та безконтрольні дії натовпу (вчинення сукупності активних злочинних дій окремими особами у натовпі, що виражається у агресивній поведінці, направленій на порушення громадської безпеки та порядку, передбачає застосування вогнепальної або холодної зброї, вибухових пристроїв, запалювальних сумішей, палиць та інших предметів з метою пошкодження майна або завдання тілесних ушкоджень іншим особам, підпалів та підривів, захоплення адміністративних будівель та руйнування об'єктів цивільної інфраструктури, вчинення насильства та опору представникам правоохоронних органів); 3) протидія розслідуванню (надання неправдивих показань, знищення доказів, погрози і залякування свідків та потерпілих, заперечення участі у масових заворушеннях);

- криміналістична характеристика масових заворушень – сукупність узагальнених даних, що визначають ключову для криміналістичної методики структуру масових заворушень, характеризують її основоположні елементи (спосіб, особа злочинця, обстановка, сліди, знаряддя та засоби, наслідки, потерпілий) та на практиці надають слідчому орієнтовну інформацію щодо злочинця та способу вчинення масових заворушень, що забезпечує визначення

напрямку та тактики розслідування. Криміналістична характеристика масових заворушень охоплює спосіб вчинення злочину; предмет протиправного посягання; особу правопорушника; особу потерпілого; обстановку вчинення злочину; типові сліди злочину;

- класифікація судових експертиз подається залежно від об'єкта дослідження: 1) живі особи, трупи – судово-медична експертиза; 2) місце вибуху, вибухові пристрої, запалювальні суміші, боєприпаси – вибухотехнічна експертиза; 3) транспортні засоби – транспортно-товарознавча; 4) зброя – балістична експертиза; 5) місце пожежі, речові докази – пожежно-технічна експертиза; 6) сліди-відображення, знаряддя вчинення злочину – трасологічна експертиза; 7) відбитки пальців – дактилоскопічна експертиза.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статі, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, та 3 тези доповіді на науково-практичних конференціях:

1. Мішустін В. В. Механізм злочину в контексті методики розслідування масових заворушень. *Держава та регіони*. Серія : Право. 2022. № 4 (78). С. 88–93.

2. Мішустін В. В. Поняття і структура криміналістичної характеристики масових заворушень. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Юридичні науки. 2022. № 12. С. 36–42.

3. Мішустін В. В. Тактичні завдання і рішення на початковому етапі розслідування масових заворушень. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 1 (86). С. 83–89.

4. Мішустін В. В. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування масових заворушень. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 1 (9). С. 13–20.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Олексій ОДЕРІЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процес та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Ольга ЛИТВИНЕНКО, доктор філософії з права, доцент, заступник декана факультету з освітньої та науково-дослідної діяльності факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1). У дисертації вивчено теоретичні та практичні положення методики розслідування масових заворушень, однак недостатня увага приділена розслідуванню масових заворушень в умовах воєнного стану, зокрема особливостям вчинення масових заворушень, пов'язаних з диверсійною діяльністю ворога та гібридними загрозами. В даному питанні доцільно розглянути особливості початкового етапу розслідування масових заворушень, формування слідчих версій та їх перевірки, організації розслідування масових заворушень в умовах правового режиму воєнного стану та взаємодії органів досудового розслідування з іншими державними органами.

2). У сучасних умовах значна частина доказів формується у цифровому середовищі, зокрема у соціальних мережах, месенджерах, геолокаційних сервісах, хмарних сховищах. Досить часто цифрові докази становлять джерело доказової інформації та сприяють встановленню організаторів та учасників масових заворушень. Проте, поза увагою дисертанта залишились питання виявлення, збереження, документування та дослідження цифрових доказів під час розслідування масових заворушень, які доцільно було б розглянути у контексті розділу 3 «Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування масових заворушень».

3). Зважаючи на те, що учасниками масових заворушень може бути значна кількість осіб – від кількох десятків до сотень і тисяч осіб, серед яких є організатори та активні учасники масових заворушень (с. 90) суттєвого значення набуває питання одночасного проведення слідчих (розшукових) дій, а тому важливим є дослідження питання планування та організації одночасних оглядів, обшуків та допитів, координації роботи слідчих, прокурорів, оперативних працівників, забезпечення ефективного обміну інформацією та документування отриманих доказів при одночасній роботі правоохоронців.

3. Олександр ГРУЗДЬ, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дав позитивну рецензію із зауваженнями:

1). Дисертантом запропоновано такі типові слідчі ситуації під час розслідування масових заворушень: 1) отримано інформацію з оперативних джерел про планування та організацію масових заворушень, проведення підготовки до їх вчинення; 2) отримано інформацію про вчинення масових заворушень, але на момент прибуття слідчо-оперативної групи протиправні дії припинено, учасники заворушень відсутні на місці події; 3) отримано інформацію про те, що мирне зібрання громадян (мітинг, демонстрація, похід, спортивний захід), про яке завчасно повідомлено органи державної влади переросло у масове заворушення; 4) отримано інформацію про початок масових заворушень, яким передувало вчинення кримінального правопорушення або конфліктна ситуація (с. 123–124). Однак, вказані слідчі ситуації мають більш узагальнений характер, і доречним, в межах дисертаційної роботи є виокремлення специфічних ситуацій, які притаманні, наприклад, для масових заворушень при активній протидії правоохоронним органам або при участі у масових заворушеннях великої кількості невстановлених осіб.

2). Дослідження не охоплює питання використання новітніх методів збирання доказів, зокрема використання OSINT (Open Source Intelligence) під час документування масових заворушень. Доцільним було б розкрити можливості аналізу відкритих джерел інформації, моніторингу соціальних мереж, аналізу відкритих сервісів, відеоплатформ та інших ресурсів, які дозволяють оперативно встановлювати осіб, що є організаторами або активними учасниками масових заворушень, а також фіксувати виявлену доказову інформацію.

3). У підрозділі 3.3 визначено, що проведення судових експертиз під час розслідування масових заворушень сприяє дослідженню об'єктів, пов'язаних із подією злочину і отриманню обґрунтованих висновків за результатами дослідження. У кримінальних провадженнях щодо масових заворушень проводяться такі експертизи: судово-медична, транспортно-товарознавча, балістична, пожежно-технічна, трасологічна, дактилоскопічна (с. 189–190). Проте, у дисертації не розкрито питання призначення фототехнічної експертизи з метою ідентифікації учасників масових заворушень.

4. Тетяна ВОЛОШАНІВСЬКА, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін, Одеський державний університет внутрішніх справ, опонент – дала позитивний відгук із зауваженнями:

1). У підрозділі 1.2. визначено, що криміналістична характеристика масових заворушень – це сукупність узагальнених даних, що визначають ключову для криміналістичної методики структуру масових заворушень, характеризують її основоположні елементи (спосіб, особа злочинця, обстановка, сліди, знаряддя та засоби, наслідки, потерпілий) та на практиці надають слідчому орієнтовну інформацію щодо злочинця та способу вчинення масових заворушень, що забезпечує визначення напрямку та тактики розслідування. Криміналістична характеристика масових заворушень охоплює спосіб вчинення злочину; предмет протиправного посягання; особу правопорушника; особу потерпілого; обстановку вчинення злочину; типові сліди злочину (с. 61), однак дисертантом недостатньо аргументовано систему елементів криміналістичної характеристики та критерії, за якими вказані елементи включено до складу криміналістичної характеристики масових заворушень.

2). У підрозділі 1.1 наведено та проаналізовано фабули кримінальних проваджень щодо організації та вчинення масових заворушень, зокрема і заворушень у м. Вінниця, які були викликані невдоволенням громадян щодо дій представників Територіального центру комплектування (с. 33–34). З огляду на безпекову ситуацію в Україні доцільно було б більш детально дослідити особливості розслідування масових заворушень в умовах дії правового режиму воєнного стану, оскільки масові заворушення характеризуються високим рівнем організованості, використання мережі Інтернет з метою їх організації, поширення дезінформації, психологічного впливу на учасників, а також вчинення масових заворушень з метою дестабілізації суспільно-політичної обстановки в країні та реалізації диверсійної діяльності противника.

3). У розділі 3 досліджено особливості проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування масових заворушень, а саме: слідчого огляду, допиту, освідування, пред'явлення особи для впізнання, слідчого експерименту. Однак,

не проаналізовано ризики порушення прав людини під час проведення слідчих (розшукових) дій та не використано практику Європейського суду з прав людини, що могло сприяти посиленню аргументації окремих висновків.

4). Доцільними та аргументованими є рекомендації щодо застосування під час розслідування масових заворушень сучасних засобів криміналістичної техніки, зокрема 3D сканування з метою виготовлення 3D моделей місця події та окремих об'єктів, а також можливостей безпілотних літальних апаратів з метою здійснення фото- та відеофіксації. Проте, дисертантом не розглянуто особливості використання у доказуванні цифрових доказів і доказів, отриманих за допомогою сучасних технологій, а також специфіки використання штучного інтелекту для аналізу окремих даних.

5). У підрозділі 3.3 зазначено, що у кримінальних провадженнях щодо масових заворушень проводиться судово-медична, транспортно-товарознавча, балістична, пожежно-технічна, трасологічна та дактилоскопічна судові експертизи. Слід акцентувати увагу на тому, що у дисертаційному дослідженні не розглянуто питання призначення та проведення комплексних експертиз, які сприяють одночасному вирішенню фахівцями різних напрямів питань, що мають значення для розслідування (комплексна пожежно-технічна та будівельно-технічна, судово-медична та балістична, вибухотехнічна та пожежно-технічна).

5. Олена МАКАРОВА, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістики та судової експертології навчально-наукового інституту № 1, Харківський національний університет внутрішніх справ, опонент – дала позитивний відгук із зауваженнями:

1). У роботі запропоновано структуру криміналістичної методики, яка охоплює криміналістичну характеристику масових заворушень, початковий етап розслідування та проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування масових заворушень, проте відсутнє методологічне обґрунтування принципів формування такої структури криміналістичної методики. Дисертантом не визначено критерії, покладені в основу побудови вказаної методики, а також не аргументовано вибір та послідовність структурних елементів методики розслідування із проведенням аналізу видових і міжвидових криміналістичних методик, розроблених у сучасній криміналістичній науці.

2). У розділі 1 (підрозділ 1.2, 1.3) узагальнено наукові дослідження щодо криміналістичної характеристики масових заворушень та встановлено, що криміналістична характеристика масових заворушень охоплює дані про спосіб вчинення злочину, предмет протиправного посягання, особу правопорушника, особу потерпілого, обстановку вчинення злочину, типові сліди злочину. У криміналістиці загальноновизнаним є існування між елементами криміналістичної характеристики кореляційних зв'язків, які сприяють побудові слідчих версій. Дисертантом недостатньо приділено уваги аналізу таких кореляційних зв'язків між вказаними елементами криміналістичної характеристики, зокрема існування інформаційних взаємозв'язків між способом вчинення злочину, особою правопорушника, обстановкою та типовими слідами злочину.

3). У розділі 3 дисертаційного дослідження розглянуто окремі аспекти проведення слідчого огляду, допиту, освідчування, пред'явлення особи для

впізнання, слідчого експерименту, призначенню судових експертиз при розслідуванні масових заворушень. Потребує розгляду питання щодо місця та значення проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування масових заворушень з метою документування діяльності організаторів та активних учасників щодо підготовки до проведення масових заворушень.

4). Проблемним аспектом розслідування масових заворушень є встановлення організаторів та активних учасників масових заворушень, зокрема з'ясування та доведення ролі кожного із них при вчиненні злочинів. Водночас, у дисертаційному дослідженні даному питанню не приділено достатньої уваги. Доцільним є надати окремі криміналістичні рекомендації щодо встановлення організаторів та активних учасників масових заворушень, фіксації їх злочинних дій та особливостей доказування ролі кожного із вказаних учасників.

Результати відкритого голосування: «за» п'ять членів ради,
«проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Владиславу МІШУСТІНУ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

**Голова разової
спеціалізованої вченої ради**



Олексій ОДЕРІЙ